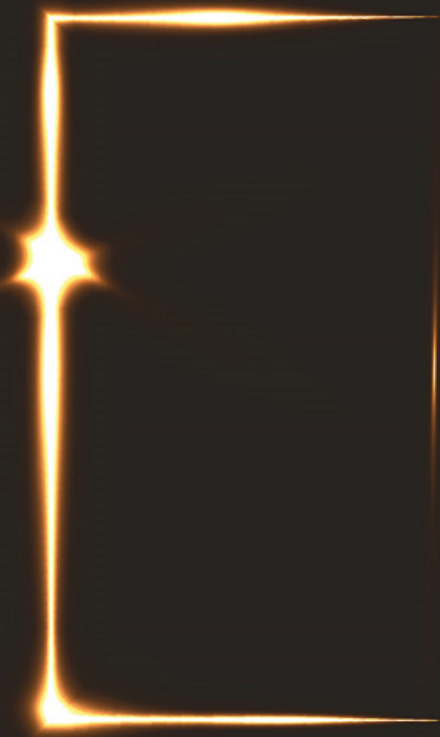

**PŘÍSNĚ
TAJNĚ
SKANDÁLY**

Jaroslav V. Mareš

PŘÍSNĚ

TAJNĚ

SKANDÁLY

**PŘÍSNĚ
TAJNĚ
SKANDÁLY**

Jaroslav V. Mareš

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Jaroslav Mareš, 2019

Cover © Lukáš Tuma, 2019

Photos © ABS ČR, Archiv Doparvního podniku Praha, Archiv Geologického ústavu, Archiv hlavního města Praha, archiv Jiřího Kotyka, archiv Jaroslava Čvančary, archiv Josefa Velfla, archiv Martina Kloubka, archiv Martina Šimovce, Archiv Ministerstva vnitra SR, Archiv Sokola Vlašim, archiv Viliama Apfela, archiv Tomáše Bednaříka, depozitář českokrumlovského zámku, Moravský zemský archiv v Brně, ČTK, Klub vojenské historie v Brně, Národní archiv ČR, Národní knihovna Praha, Regionální muzeum a galerie Jičín, SOA Český Krumlov, SOA v Praze, SOA Třeboň, SOA Žďár nad Sázavou, Státní archiv v Nitře, Zpravodaj České psychoenergetické společnosti, VHA, VÚA, Wikimedia Commons.

Czech Edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-196-0

ISBN 978-80-7557-735-1 (ePub)

ISBN 978-80-7557-736-8 (mobi)

ISBN 978-80-7557-737-5 (pdf)

Druhý vstup do stejné řeky

Když se přihodí nějaká ostuda, aktéři se s ní obvykle moc nešíří. Když se stane skandál, aktéři se ho snaží ututlat stůj co stůj. V mnoha případech se to i podaří. Zamést veškeré stopy je ale velmi těžké. A tak je naše historie plná příběhů, které jsme neměli znát. Stejně tak jsou naše archivy plné stop, jež aspoň některé z těchto příběhů mohou pomoci vynést na světlo.

Tato kniha vznikla pozoruhodnou shodou nedopatření. Když mě napadlo napsat první knihu, napsal jsem do dvou nakladatelství. To první se ozvalo po týdnu, že to bere. Druhé se ozvalo za víc než dva měsíce. Moje zpráva zůstala zasunuta někde v hloubi redakční pošty.

S prvním nakladatelstvím jsem byl už ale víceméně domluvený a bylo mi hloupé odejít od jednacího stolu kvůli tomu, že si někdo jiný uklidil ten svůj. Jenže, obraťte se zády k někomu, kdo o vaši práci stojí a chce se sejit osobně, i když ví, že je ten druhý.

Už mnohokrát jsem se přesvědčil o tom, že náhody na světě neexistují. První kniha byla o záhadách kriminalistiky. Jenže ne všechny případy, které jsem zpracovával, se do této škatulky vejdou. Kriminále m to smrdělo mockrát, nicméně spíš než na mrazení v zádech přijde, jsem při probírání nevěřičně vrtěl hlavou a bavil se představou, jak se aktéři kvůli mému nežádoucímu štourání obracejí v hrobech.

Chtěl bych se tu, stejně jako minule, podělit o všechno, co se nemělo šanci dostat do televizních reportáží. Nacpat mnohdy tisíce stran spisů do osmi minut nelze. A přitom jde o tak bizarní věci. Stejně jako minule poodhalíme zákulisí práce reportéra.

Prísne tajné skandály

Jestli budete mít pocit, že se mezi následujícími řádky potouchle usmívám, umíte mezi nimi číst. A nebojte se potouchle usmát také. Všichni si to zaslouží.

V titulu knihy jsou skandály. Mnohokrát mi při psaní vytanulo daleko výstižnější a nesalonní slovo „průser“. Pouze má úzkoprsost a pohled mé milované ženy, první čtenářky, mi zabránily dát „průser“ rovnou do titulu knihy. Doufám tedy, že se nedostane ani do její účetní uzávěrky u nakladatele.

Karlštejnská bestie

Alžbětu Báhoryovou dnes zná celý svět jako nejbrutálnější sadistickou vražedkyni v historii. Její osud a zločiny ale bude už navždy obestírat mnoho nejasností. Zatímco na Slovensku a v Rakousku o jejich zločinech – vykonaných především na mladých děvčatech – nepochybují a uvádějí nejčastěji od dvaceti do šesti set obětí, v Maďarsku ji vidí jako oběť intrik a nevinnou ženu. Sice prý nevynikala přívětivostí, nicméně nijak nevybočovala z tehdejšího vzorce zacházení šlechty s poddanými.

Ale co když je Alžběta Báhoryová jen pouhou pokračovatelkou šlechtičny, která měla z hlediska historie to štěstí, že se na ni zapomnělo? A co když se na ni zapomnělo, protože zapomenout na ni bylo jednoduše nařízeno?

Případ Karlštejnské bestie je stejně tak jako případ Alžběty Báhoryové příběhem sadistické šlechtičny z vysokých kruhů. Zároveň je příběhem kněze a slavného kronikáře, který se rozhodl postavit moci a přes nepřázeň mocných rozpoutal na svou dobu nevídaný skandál. Temný příběh Kateřiny je ale i záhadným případem prokletí a záhadného úmrtí jednoho z nejmocnějších šlechticů a uchazeče o královský trůn. Ba co víc, téměř 500 let staré kletby se někdo bojí dodnes.

Krutost, nenávisť a pomsta

Děsivá historka o Kateřině z Komárova, řečené Karlštejnská bestie, mi ležela dlouhou dobu doslova za plotem. Jako obyva-

tel Karlštejna jsem dlouho procházel mezi hradem a zdejší farou a vůbec netušil, jaký skandál se mezi zdejšími těžišti světské a církevní moci kdysi odehrál. Ani si už nevzpomínám, kdy jsem se o zdejší šlechtičně dozvěděl poprvé.

Hrad Karlštejn ve své současné podobě pohledem z královské louky. (Foto: autor)

Jestliže o Alžbětě Báhoryové toho víme málo, o Kateřině z Komárova nevíme skoro nic. Narodila se do nepříliš významné rodiny a neznáme ani její rok narození. Její otec, rytíř Kunata Pešík z Komárova, měl být hejtmanem Podbrdského kraje a údajně neměl moc dobrou pověst. Kateřina prý měla čtyři bratry a jednu sestru. Dobové prameny jsou ale velmi skoupé. O případu Kateřiny stručně pojednává kronikář ve *Starých letopisech českých*. Pár zmínek lze najít i v *Pamětech Mikuláše Dačického z Heslova*.

Karlštejnská bestie

Úryvek z *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*:

V pátek před hromnicemi paní Kateřina Bechyňová odsouzena hrdla, protože několik děveček zabila; potom ji z vězení Mihulky, tak řečeného, umrlou vytáhli.

Kateřina sice pochází z nižší šlechty, ale velmi dobře se provdala. Jejím mužem je karlštejnský purkrabí Jan Bechyně z Lažan, správce královského pokladu a majitel pičínského panství. Bechyňové jsou významná rodina pocházející ze Slezska, která se v Čechách usadila na začátku 15. století. Kateřina z Komárova se tak stává ženou jednoho z nejvyšších úředníků v království a její hlavní úloha spočívá především ve správě pičínského panství. Snad

Erb na pičínské tvrzi, zpodobňující pravděpodobně spojení rodu Bechyňových s komárovskými. (Foto: autor)

ji později poznamenala frustrace z časté nepřítomnosti manžela, který trávil většinu času na Karlštejně a u královského dvora, ale pravděpodobně je nutkání ubližovat bezbranným, společně s výlevy vzteku, Kateřině vrozené.

Ústní podání tvrdí, že když Kateřině kočka potrhala závěsy, nechala ji stáhnout zaživa. Zatahání za vlasy při česání oplácela ranou pěstí. Její obětí byly děvečky, prosté venkovanky, které byly u Bechyňových ve službě. Historici se dodnes nemohou shodnout na tom, zda své zločiny páchala pouze na rodové tvrzi, nebo i na Karlštejně.

Pičínská tvrz je dnes v neutěšeném stavu. (Foto: autor)

Je vysoce pravděpodobné, že Kateřina svého manžela v úřadě navštěvovala. Před Komorním soudem proti ní stál karlštejnský děkan, nikoliv pičínský kněz. O hrůzném chování Kateřiny se Václav Hájek z Libočan dozvěděl nejspíše při zpovědích. Ale kolik lidí z Pičína měl na Karlštejně možnost zpovídat?

Existuje ještě jedna možnost, proč žalovala děkana karlštejnské kapituly pro pomluvu. Kateřina si prý nedělala moc starostí

s odklizením těl svých obětí. Podle jedné z variant Václava Hájka z Libočan pobouřila mrtvola pohozená u cesty. Podle druhé byla Kateřina spatřena, jak vyhazuje tělo mrtvé děvečky hradním převétem na skládku mezi fekálie. Jeden ze svědků, Kateřinin švagr Václav Bechyně z Lažan, při pozdějším procesu popřel, že Kateřina „děvečku nějakú zabila a děvečka ta záchodem dolův letěla“. K Václavovu svědectví se ale ještě vrátíme.

Kněz – kronikář

Václav Hájek z Libočan je rozporuplná osobnost. Na jednu stranu nedílná součást učebnic české historie a literatury. Bez jeho *Kroniky České* by byly naše národní dějiny o dost stručnější. Na druhou stranu šlo o kariéristu, potíživistu a notorického kverulanta. Který pohled na osobnost naší historie je přesnější? Při natáčení jsem se na to ptal Jana Linky z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd.

Rozhovor s bohemistou:

Informací o Václavu Hájkovi z Libočan je velmi málo. Víme o něm, že měl velký cit pro spravedlnost a sociální citění. Podařilo se mu například zachránit jednu z místních poddaných od nařčení z čarodějnictví. Spravedlnost on vnímal velmi citlivě. V krizových situacích se dostával do konfrontace s mocí. Stojí za připomenutí, že všechny své spory postupně vyhrál.

Václav Hájek z Libočan.

V prípade Kateřiny z Komárova se muselo jednat o opravdu nelidské zacházení. V té době rozhodně nebylo obvyklé, aby aristokratka byla odsouzena k smrti. I na dobové hrubé mravy muselo být její chování k poddaným naprosto nepřijatelné.

Václav Hájek z Libočan byl sebevědomým vzdělavcem své doby a nenechal se nějak smýkat. Později ve své kronice neváhal mocné více či méně zesměšnit, když se domníval, že jejich chování nebylo správné. Zajímavé je, že v době vydání kroniky byl Jan Bechyně z Lažan jedním z těch, kdo to vydání finančně podpořili.

Bez šance...

Václav Hájek z Libočan se stává děkanem karlštejské kapituly v roce 1527. Svou slavnou kroniku píše ale až o několik let později. Jan Bechyně z Lažan je jmenován karlštejským purkrabím v roce 1529. Hájek s Bechyněm si evidentně nepadli do oka. Poprvé se jejich rozepře dostává k soudu už téhož roku.

O ukrutnostech páchaných sadistickou Kateřinou se Hájek nejspíše dozvěděl přímo od svědků a týraných. Některé její praktiky zachytil kronikář *Starých letopisů českých*, Kateřinin současník. Podle něj páchala „rozličné mordy, kteréž činila nad svou čeledí, děvečkami

Jediné vyobrazení Kateřiny z Komárova ze staré kroniky

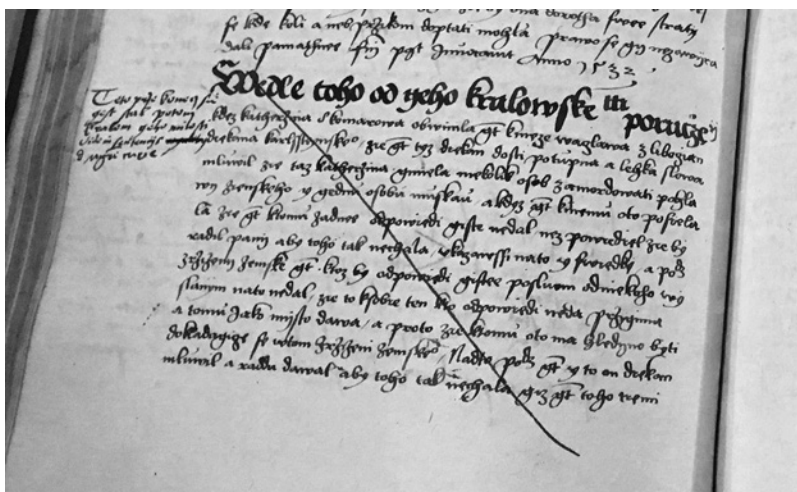
i některými mužského pohlaví, kteréž jest rozličně mordovala, řezala nožem hustě těla jich, koží odírala, solila, drala v ochlemy a jinak rozličně a prve neslýchaně je mučila“. Kateřina si prý kromě toho libuje v odřezávání masa z těla, pálení vařícím máslem, ve stavování z kůže či věšení a trhání kloubů. Václava Hájka z Libočan prý velmi znechutilo mrtvé tělo pohozené u cesty, proto se rozhoduje jednat. Pokouší se dosáhnout nápravy u Kateřininu manžela.

Depozitář I. oddělení Národního archivu. (Foto: autor)

Jana Bechyně z Lažan ale Hájkova stížnost rozčiluje, a tak žaluje se svou ženou Hájka u komorního soudu pro pomluvu. Hájek reaguje protižalobou. Před soud pohání Kateřinu z Komárova. Zápis z průběhu soudního sporu, obžaloba, rozsudek, nic z toho se ale nedochovalo. Jako by někdo důkladně zametal stopy. Naštěstí na jeden zdroj se zapomnělo. Jak jsem se dozvěděl v I. oddělení Národního archivu, tehdejší soudy si nepředvolávaly svědky osobně. Povolání vypovídali před soudním úředníkem. Ten jejich výpověď zaznamenal do soudní knihy, odkud se potom přepsaly do hlavního spisu a v soudní knize se škrtyly.

A práve „Registra svědomí žlutá soudu Komorního“ z těch let se dochovala. Mezi ostatními případy se tak nacházejí zápisy z jednotlivých takzvaných pohnání k svědomí a výpovědi povoláných. Průběh soudu je tak možné z větší části rekonstruovat. První zmínka o případu je z roku 1529, kdy jeden ze soudců, Zdeněk z Rožmitálu, píše Václavu Hájkovi z Libočan a zve ho společně s Janem Bechyněm z Lažan, purkrabím karlstějnským, aby se před ně postavili. Ve spisu je ale poznámka, že jednání bylo odloženo, a je uveden rok 1532.

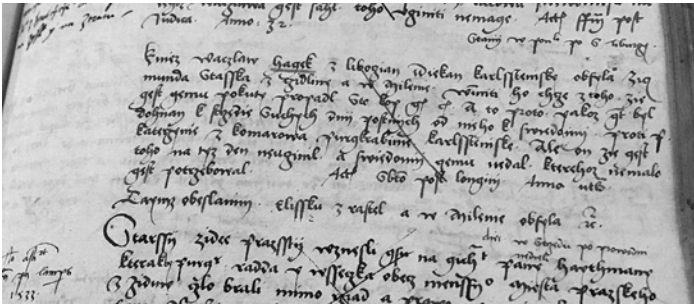

Žaloba Kateřiny z Komárova na Václava Hájka z Libočan. (Foto: autor)

S rukavicemi na ruku listuji téměř 500 let starou knihou a pokouším se přečíst podivné písmo. Moc mi to nejde. Až když archivář nenuceně přečte zapsané, rázem onu líbeznou češtinu v zápisech vidím. Jak to vypadá ze zápisů, Václav Hájek z Libočan zpočátku nemá vyhlídky na úspěch. Jan Bechyně z Lažan je mocný muž a povolávání drobní šlechtici odmítají svědčit. Ukazuje to jeden ze zápisů z roku 1532.

Záznam z pohnání k svědomí Zikmunda Staška z Cidliny:

Kněz Václav Hájek z Libočan, děkan Karlštejnský, obsílá Zikmunda Staška z Cidliny a na Miletíně, ke svědomí proti Kateřině z Komárova, purkrabíně karlštejnské. Ale on že jest toho na týž den neučinil a svědomie mu nedal, kteréhož nemálo jest potřeboval.

Pohnání Zikmunda Staška. (Foto: autor)

Dochází i na poddané Kateřiny Bechyňové. Jenže jak může dopadnout výslech vyděšené děvečky, která by v případě pravdivé výpovědi zcela jistě dopadla úplně stejně, ne-li ještě hůře, než předcházející oběti mučení?

Záznam z pohnání k svědomí Marty ze Švábenic:

Paní je hodná, za sedm let co paní sloužím, jsem toho svědoma, že za celou dobu nezemřela jediná děvečka, jedna utekla, další zemřela na mor.

Jan Bechyně z Lažan se všemi způsoby snaží vyhnout pošpinění jména svého rodu. Neváhá si proto stěžovat na Hájka až u samotného krále. Požaduje jeho okamžité odvolání z karlštejnského úřa-

du a uklizení na teplé místo, kde by si nemusel stěžovat. Hejtmani, zastupující krále v jeho nepřítomnosti, píše Ferdinandovi, aby „týž děkan byl z toho sňat a na hradě Pražském aby jemu byl oltář dán a prebenda kanovnícká a aby tu kazatelem býti mohl“. Plán uklidit nepohodlného kněze na teplé místo ale zamítá Ferdinand I. osobně.

Rozhodnutí Ferdinanda I.:

Než abychom my již jmenovaného děkana prvé, nežli by ta rozepře na konci postavena byla, z děkanství sníti měli, toho pro mnohé slušné i hodné příčiny nám se na tento čas učiniti nezdá.

První trhlina

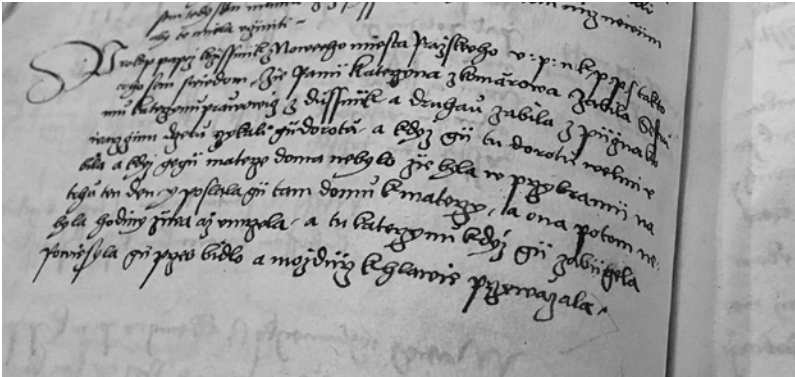
Soudní spor se ubírá jasným směrem. Poddaní Bechyňových se z pochopitelných důvodů bojí vypovídat. Hned několik děveček proto svědčí, že paní je hodná a laskavá. Jenže najednou přichází zvrát. Václav Hájek z Libočan, stojící před neodvratnou porážkou, zázrakem našel nečekaného svědka. Po jeho výpovědi už není možné případ jednoduše zamést pod koberec.

Oním svědkem byl pražský měšťan, svobodný člověk, který pocházel z Pičína z poddanské rodiny.

Svědectví Prokopa Papeže před Komorním soudem:

Toho jsem svědom, že paní Kateřina z Komárova zabila sestru mů Kateřinu z Dušníka a druhou zabila z Pičína a říkali jí Dorota.

O dramatickém vývoji procesu jsem si povídal přímo mezi regály s archivářem Liborem Gottfriedem.

Výpověď Prokopa Papeže. (Foto: autor)

Rozhovor s archivářem:

Zpočátku neměl Václav Hájek z Libočan úspěch. Drobní šlechtici, které povolával, proti Janu Bechyňovi z Lažan, odmítali svědčit. Můžeme se domnívat, že byli zastrašováni. Raději riskovali pokutu za to, že se nedostavili k soudu. O něco později, když Václav Hájek z Libočan přesvědčil i poddané, aby svědčili u soudu, tak nejprve ani poddaní nevypovídali v Hájkův prospěch. Tvrdili, že Kateřina z Komárova je dobrá paní a že neznají lepší.

Teprve později se našel jeden bývalý poddaný, který už nespadal pod Kateřinu z Komárova. Byl to kožišník a ten poprvé přiznal, že na rodovém sídle Kateřiny z Komárova na Pičíně skutečně došlo k vraždám.

Soudce komorního soudu Vojtěch z Pernštejna už nemůže žalobu jednoduše zamítnout. Jenže svědectví jednoho měšťana proti urozené paní nestačí. Bechyňové se snaží zabránit skandálu všemi dostupnými prostředky. Jakmile se však našel jeden statečný, který vypověděl pravdu, začíná se hradba strachu z kruté pomsty

Téměř 500 let staré záznamy Komorního soudu v původní vazbě. (Foto: autor)

pomalů bortit. K jejímu podepření mají sloužit třeba i pomlvy a znevěrohodňování svědků. Jak jinak si vysvětlit výpověď jednoho z členů rodiny Bechyňových než očerněním svědkyně Kateřiny Vítové.

Svědectví Fridricha z Lažan před Komorním soudem:

Kateřina Vítová, majíc muže svého, neřádně se chovala a s jinými líhala toho času když jest na Pičíně byla.

Jenže soukolí spravedlnosti se pomalu roztáčí a samotní členové rodiny Bechyňových začínají postupně dávat od přivdané sady ruce pryč. Anebo si přinejmenším nechtějí nepravdivou výpověď způsobit problémy. Vraťme se k výpovědi Kateřinina švagra, Václava Bechyně z Lažan. Ten je dotázán na svá údajná dřívější slova. Měl se prý zmínit o tom, že o Kateřininy zločinech ví:

Výpověď Václava Bechyně z Lažan před Komorním soudem:

Toho v paměti nemám, že bych to mluvil, než mluvil-li jsem to, tehdy jsem mluvil již slyšané.

Z jedné jediné věty ani za pět staletí nevyčihnul opatrnický alibismus. Jinými slovy: „Kateřinu nepotopím a rodinu veřejně nezostudím, ale pokud mě někdo slyšel a řekne to na mě, tak jsem vlastně nic neřekl.“

Zvrat v případě

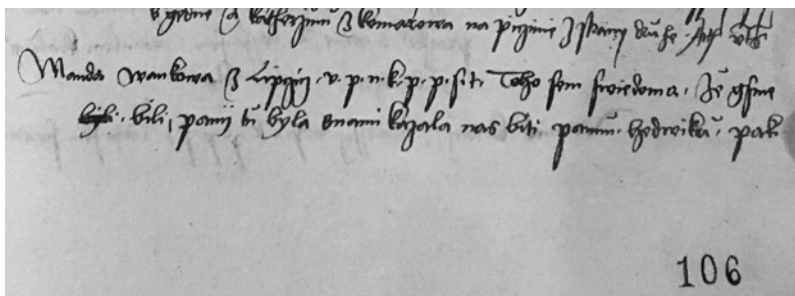
K definitivnímu konci případ spěje na začátku roku 1534. Na 16. leden jsou před Komorní soud povolán Jan Bechyně z Lažan a jeho žena. Právě na tomto jednání dochází k definitivnímu vypuknutí skandálu. Před soudním úředníkem ukazuje obrovskou odvahu jistá Manda Vaňkova z Libčic, a právě toho dne soud její výpověď čte. Nejenže potvrzuje vraždy své paní, ale přiznává i svůj podíl na krutých zločinech. Kateřina totiž nutila k bití a mučení i své služky.

Jaká atmosféra asi musela panovat v pičínské rodové tvrzi a na starém purkrabství na hradě Karlštejně, když si žádná z dívek nemohla být jista, zda ji v příštím dějství krvavého divadla čeká role oběti, nebo kata.

Svědectví Mandaleny Vaňkovy z Libčic
před Komorním soudem:

Toho jsem svědoma, že jsme bili. Paní tu byla s námi, kázala nám bít pannu Hedviku, pak ubivše ji potom ji snesli doluov a kázala ji doluov snést. Potom umřela dole. Podru-

hé že jsem tu byla o nějaké Kačce a odtud že jsme ji snesli, že jest umřela že jsme ji zabili nahoře. Než pán o tom nic neví.

Svědectví Mandy Vaňkovy. (Foto: autor)

Alžběta Báthoryová měla své pomocníky, kteří jí pomáhali v jejich zvrhlých orgiích. A z této výpovědi je už jasně patrné, že své pomocníky měla i Kateřina z Komárova. Nedá se proto považovat za „pouhou“ choleričku, která na své poddané útočila jen v návalech vzteku. Kateřina z Komárova své zločiny plánovala, organizovala a režírovala.

Pro Kateřinu je tak 16. leden 1534 dnem konce její nadvlády nad bezbrannými. Od soudu putuje do hradního vězení a k výslechu. Tam přiznává 14 vražd. Konečný počet to s vysokou pravděpodobností není, nicméně není důvod se v případě dál pitvat. Čtrnáct vražd k odsouzení stačí. Soudci nemají důvod se zdržovat dalšími přiznáními a přilévat olej do ohně. Je to totiž poprvé a naposledy v naší historii, kdy je jméno vysoké šlechtičny spojováno s takto závažnými zločiny. Za prokázané zločiny tehdejší právo umožňuje uložit jediný trest – trest smrti. Kateřina z Komárova je urozená, proto nemůže být oběšena, ale má právo na popravu mečem. Ale je tu ještě jedna možnost.